

تحلیل پایداری شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی نمونه موردی: اراضی نهدره شهر مشهد

نگین اقبالی^{۱*}، سید ایمان ملک‌آبادی^۲

- ۱- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد، بلوار هنرستان، هنرستان ۳، پلاک ۷/۱۲۸ (negin.eghbaly@gmail.com)
۲- کارشناس ارشد معماری، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، بلوار امامت، امامت ۶۶، پلاک ۸۰ (iman.malekabadi@gmail.com)

چکیده

با مطرح شدن توسعه پایدار و لزوم توجه به همه ابعاد وجودی شهر به عنوان پایه‌های توسعه پایدار شهری، مشکل حاشیه‌نشینی وارد مرحله جدیدی در مطالعات شهرسازان و برنامه‌ریزان شهری گردید. حاشیه‌نشینی یک پدیده اجتماعی است و این پدیده اختصاص به عصر فعلی نداشته و ریشه در ادوار و اعصار گذشته دارد که هم در کشورهای توسعه‌یافته و هم در کشورهای در حال توسعه وجود داشته و دارد؛ و تنها تفاوت آن در کشورهای توسعه‌یافته با کشورهای در حال توسعه، از حیث ریشه‌های تاریخی به وجود آورنده آن و رفتار کالبدی و اجتماعی آن می‌باشد. شهر مشهد به صورت گسترده‌ای با این معضل مواجه است. مناطق حاشیه‌ای بصورت پهنه‌هایی، اطراف شهر را احاطه کرده و رشد قارچ‌گونه این مناطق همچنان ادامه دارد، بنحوی که مسائل و مشکلات فراوانی را به همراه آورده است. شناخت ویژگی‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، جمعیتی و زیست‌محیطی این محدوده‌ها می‌تواند کمک بسیار مهمی در راستای اهداف توسعه پایدار شهری نماید. پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و جمع‌آوری داده‌ها بصورت اسنادی و میدانی به بررسی تبعات سوء ناشی از حاشیه‌نشینی به عنوان یکی از معضلات بزرگ زندگی شهری در محدوده حاشیه‌نشین نهدره شهر مشهد بعنوان نمونه موردی می‌پردازد که امروزه بصورت عاملی در جهت رشد بی‌برنامه شهر مشهد و پائین آمدن سطح کیفی زندگی، مخدوش نمودن چهره شهر و از همه مهم‌تر دور شدن برنامه‌های آتی شهر بر مبنای توسعه پایدار مطرح است.

واژه‌های کلیدی: حاشیه‌نشینی، توسعه پایدار، اراضی نهدره، شهر مشهد

۱- مقدمه

از عوامل عمده ایجاد ناپایداری در مناسبات شهری به ویژه در کشورهای در حال توسعه، گونه‌ای شهرنشینی با مشکلات حاد موسوم به اسکان غیررسمی است که بنا به مشاهدات جهانی، در حال گسترش فزاینده است. اینگونه سکونتگاه‌ها هر چند جلوه‌ای از فقر را نمایان می‌سازد، بازتاب کاستی‌ها و نارسایی‌های سیاست‌های دولت و بازار رسمی نیز محسوب می‌شود. [۱]

توسعه روزافزون جامعه شهری، متأثر از رشد بی‌رویه جمعیت و مهاجرت، به ساخت و سازهای بدون برنامه‌ریزی و گسترش مهار نشدنی شهرها - مخصوصاً محدوده‌های حاشیه‌نشین - منجر شده و تغییرات زیادی در ساخت فضایی آن‌ها بوجود آورده است که لزوم هدایت آگاهانه و طراحی فضای زیست مناسب برای این محدوده‌ها را به دنبال دارد. [۲]